SVAZ PODNIKATELŮ
VE STAVEBNICTVÍ

Strategie SPS

PERSPEKTIVA A VIZE VZDĚLÁVÁNÍ STAVEBNÍCH ŘEMESEL 2030

Preambule

Předložený koncepční materiál Svazu podnikatelů ve stavebnictví „Perspektiva a vize vzdělávání stavebních řemesel 2030“ vychází z jednotných postojů stavební veřejnosti, realizačních firem, projektantů, odborných škol a pedagogů a dále z dlouhodobých zkušeností a fungujících příkladů dobré praxe. Modifikuje duální systém vzdělávání v odvětví stavební výroby a přizpůsobuje jej podmínkám České republiky. Na těchto principech a na závěrech dříve realizovaných projektů usilujeme, aby tento dokument byl považován za jeden ze základních dokumentů vedoucích ke zlepšení výchovy mladých řemeslníků ve stavebních řemeslných oborech v České republice.

Svaz podnikatelů ve stavebnictví je rozhodující uskupení podnikatelů ve stavebnictví v České republice, zastupuje obor na nejvyšší úrovni, úzce spolupracuje s dalšími odbornými partnery ve stavebnictví, je připomínkovým místem pro tvorbu zákonů, jejich prováděcích předpisů a vzdělávacích programů týkajících se stavebnictví.

Současný stav výuky stavebních řemesel v České republice zejména v oblasti kvantity nepokrývá požadavky a prostou poptávku stavebního průmyslu po kvalifikovaných pracovnících. Ve společnosti je patrná jistá míra pohrdání manuální prací. To se pak odráží v první řadě v nedostatečné podpoře odborného školství a nezájmu uchazečů, především těch kvalitních. Tak trochu paradoxně pak řemeslo na druhé straně podléhá silné kritice z pohledu kvality, ale i kvantity. Svaz podnikatelů ve stavebnictví je si vědom aktuální situace a přichází s návrhy opatření pro zlepšení současného stavu. Realizace navržených opatření bude faktickým naplněním celospolečensky proklamované podpory technického vzdělávání a stavebních řemesel při respektování potřeb společnosti.

Svaz podnikatelů ve stavebnictví nabízí pragmatické jednání nad uvedenými myšlenkami a návrhy, které povedou ke splnění cílů vzdělávací politiky v České republice a naplnění programového prohlášení současné vlády České republiky. Za zásadní Svaz podnikatelů ve stavebnictví považuje plnění patnácti bodů, kterým jsou věnované následující strany.

#1 Formulace cílů vzdělávání v oblasti středního odborného školství u oborů s technickým a řemeslným zaměřením stavebního charakteru ve spolupráci s odborníky z praxe a s přiblížením vzdělávacích programů potřebám trhu práce

Základním společenským zadáním pro střední školy – obory vzdělání s výučním listem je absolvent vybavený aktuálními znalostmi, dovednostmi a základními zkušenostmi nezbytnými pro zahájení pracovní činnosti v daném řemesle. Zároveň je potřebné, aby žák během studia získal sociální vazbu k budoucímu povolání a nejlépe i k některému pracovnímu kolektivu, v němž během studia vykonává i určitou část odborného výcviku. Tomu je potřeba přizpůsobit vzdělávání, jak v poměru mezi teoretickým a praktickým vzděláváním, tak i v dynamice zařazování nejnovějších poznatků vědy a výzkumu, včetně současných materiálů a technologií. S tím souvisí i nové požadavky na bezpečnost práce a její ekologické parametry. Tyto moderní prvky řemesla musí být doplněny důrazem na kvalitu díla a pracovní návyky. Ve vzdělávacím procesu je nezbytné klást důraz na řemeslnou zručnost a praktické poznání. Uvedeného výsledku lze dosáhnout jen u dostatečně motivovaných žáků se zájmem o zdokonalování se ve zvoleném oboru. Rozhodující podíl na výstupu ze středního vzdělávání ukončeného výučním listem má úsek odborného výcviku, jehož organizaci zajišťují vedoucí učitelé odborného výcviku.

Při tvorbě kurikula je třeba respektovat skutečnost, že do středního vzdělávání stavebního zaměření zakončeného výučním listem přichází žáci ze složitých socioekonomických poměrů s ne zrovna jednoduchými osobnostními charakteristikami. Často tam dochází ke koncentraci žáků ze znevýhodněného prostředí.

Rámcové vzdělávací programy (RVP) jsou koncepční dokumenty, které mohou obsahovat pouze základní dosavadní znalosti a dovednosti promítnuté do oborových kompetencí zahrnutých do 40 až 60 % disponibilní učební doby

dle doporučení odborných profesních subjektů. Zbývající část disponibilní učební doby doplní školy v rámci školních vzdělávacích programů (ŠVP) na základě spolupráce s jednotlivými subjekty, které přijímají žáky na odborný výcvik. Jen takto lze zajistit dostatečně pružné zapracování posledních poznatků do vzdělávání v odborných školách. Jednotlivé řemeslné RVP je zapotřebí nastavit jednorázovým rozhodnutím na základě společné dohody odborných profesních subjektů, vzdělavatelů v daném řemesle a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) tak, aby poskytly potřebný prostor pro varianty tvorby ŠVP ve vztahu k dynamice chování společnosti a trhu práce v aktuálním čase. Jen tímto způsobem lze umožnit kvalitní vzdělávání a přípravu absolventů na jejich budoucí profesní růst a přínos pro společnost.

Platné kurikulární dokumenty (RVP, ŠVP) skupiny oborů vzdělávání 36 Stavebnictví, geodézie a kartografie je žádoucí doplnit o všechny řemeslné obory zapojené do resortu stavebnictví, byť se specifickým označením „stavební“. Jedná se o obory: klempíř, truhlář, strojní mechanik, strojník, elektrikář, podlahář, malíř a lakýrník... Tedy všechna řemesla nutná k realizaci stavby.

Změnit chybnou vzdělávací politiku státu a napravit jeho špatnou péči o technické vzdělávání a učňovské školství je jedním ze tří základních cílů Svazu podnikatelů ve stavebnictví. Vzdělávací programy nesmí nadřazovat hodnotu teoretického vzdělání nad hodnotu řemeslného poznání. Odstranění pohrdání manuální řemeslnou prací zejména u mladé generace musí být celospolečenským zájmem. Řemeslná dovednost je minimálně u třetiny žáků základních škol rozhodující pro jejich další život. Ucelený systém základních znalostí o řemeslech musí tvořit poměrnou část již ve vzdělávacích programech základního vzdělávání. Je nepřípustné, aby ve stavební praxi vznikaly nové specializace bez zapracování do rámcově vzdělávacích programů jednotlivých oborů.

Pro lepší uplatnitelnost na trhu práce požadujeme pro žáky výše uvedených učebních oborů s výučním listem:

- svářečské průkazy (strojní mechanik, strojník, elektrikář, instalatér),
- výuku řízení motorových vozidel skupiny B v průběhu vzdělávání (nestabilní pracoviště),
- lešenářské průkazy (tesař, zedník),
- vazačské průkazy (zedník, tesař, klempíř, strojník),
- oprávnění pro obsluhu motorových pil (tesař, truhlář, zedník, montér suchých staveb),
- strojnický průkaz na základní stavební stroje.

Tyto a ostatní požadavky, uvedené v jednotlivých kapitolách Perspektivy a vize vzdělávání stavebních řemesel 2030, je nutné prokazatelně zohlednit v normativech financování.

#2

Skladba základní sítě středních škol a oborová struktura v kraji

Pro dobře fungující školství ve zřizovatelské pravomoci krajů je jedním z velmi důležitých kritérií hodnocení efektivnosti vzdělávání a uplatnitelnost absolventů škol na trhu práce. Pro splnění zmíněného kritéria je rozhodující přímá spolupráce se zaměstnavatelskými svazy, komorami, profesními celky (cechy) a významnými zaměstnavateli v regionu. Uvedení sociální partneři by se měli prostřednictvím svých zástupců podílet nejen na úpravách RVP, ale i ŠVP jednotlivých škol. Výhodou je, že struktura Svazu podnikatelů ve stavebnictví koresponduje s krajským uspořádáním, a proto by vliv Svazu, který reprezentuje největší zaměstnavatele daného regionu ve stavebnictví, měl být rozhodující pro úpravu (optimalizaci) sítě škol a jejich oborové struktury.

V rámci restrukturalizace škol v daném regionu je třeba podpořit spolupráci jednotlivých středních škol mezi sebou a spolupráci středních odborných škol se základními školami v jejich spádových oblastech. Pro tu jsou rozhodujícím článkem vedoucí učitelé odborného výcviku. Tato spolupráce musí být zapracována do RVP jednotlivých oborů a základního vzdělávání.

Ve střednědobém horizontu by mělo dojít ve shodě se zřizovateli k vytvoření jasně definovaných páteřních škol zaměřených na vzdělávání pro stavebnictví. Navíc výuka řemesel se nesmí stávat okrajovou záležitostí, ale musí naopak tvořit prioritní vzdělávací programy těchto škol. Uvedené kroky je potřeba koordinovat s ostatními obory a postupně do roku 2030 vytvořit vyváženou síť škol korespondující s potřebami trhu práce a tím zajistit dostatečný počet uchazečů o studium na všech stupních stavebních škol, které nemají problém s uplatnitelností svých absolventů.

Podobná opatření by se měla realizovat na republikové úrovni, a to i přes nezpochybnitelnou akademickou svobodu vysokých škol, kde by se Svaz podnikatelů ve stavebnictví měl podílet na vyhodnocování počtu absolventů se zřetelem na společenskou potřebnost a reálnou uplatnitelnost na trhu práce, zejména u oborů spojených s architekturou a uměním. Totéž je možné aplikovat i směrem k vyšším odborným školám. Nástrojem k dosažení navrhovaných cílů na všech stupních škol je přidělení finančního normativu pouze na potřebný počet studentů (± 10 %). Vedlejším efektem opatření by mohlo být snížení počtu absolventů na úřadech práce.

#3 Předškolní a školní technická a manuální příprava dětí, žáků a mládeže

Naším cílem je prosadit systémovou změnu přípravy a motivace dětí předškolního věku a žáků základních škol na budoucí povolání technického charakteru, významně posílit prvky polytechnické výchovy s cílem zvýšení manuální zručnosti, tedy prosadit technickou gramotnost jako zásadní formu gramotnosti pro 21. století, srovnatelnou s gramotností matematickou, přírodovědnou, informační nebo čtenářskou.

K cílům polytechnického vzdělávání musí nutně patřit výchova technicky gramotného člověka, tj. budování technické gramotnosti jedince, která:

- umožní žákům poznat účel a význam techniky a technických činností,
- přispěje k podněcování a rozvíjení psychického potenciálu a manuálních dovedností žáků,
- vybaví žáky systémem základních technických vědomostí a dovedností,
- přiblíží žákům technické profese a pomůže jim při rozhodování o vstupu do společenské praxe. Technická gramotnost je vedle té informační ze všech školních gramotností nejmladší, proto je její zavedení do učebního procesu škol zatím pomalé, nerovnoměrné a málo systematické.

Zde je nutná změna RVP pro základní školy tak, aby technická gramotnost byla nedílnou součástí vyučovacího procesu, aby změny v ŠVP korespondovaly s požadavky na změnu kurikula a aby nestály na úrovni volitelného předmětu.

Jako součást předškolní výchovy dětí je nutno ve větší míře zavést používání polytechnických stavebnic. Současně požadujeme posílení výuky v oblasti pracovní výchovy na základních školách.

Pro účely propagace řemeslných oborů na základních školách doporučujeme zvýšit informovanost o výuce technických oborů na středních školách a rovněž využít žáků středních škol, kteří mohou bezprostředně sdělit žákům základních škol své poznatky ze studia. Trvale využívat pro propagaci výstupy z projektů podporujících přírodní vědy a technické vzdělávání a vytvářet nové projekty.

Všemi dostupnými prostředky (internet, sociální sítě, přednášky, film, televize, soutěže, propagace významných osobností v oboru) je třeba posilovat vědomí o perspektivách technického vzdělávání a řemeslné výuky pro život a praxi. Koordinovat zapojení všech profesních svazů do forem výuky technických dovedností na 1. a 2. stupni základních škol s využitím podpory sociálních partnerů. Společně prosazovat programy a činnosti podporující zdravé a kooperující vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.

Z hlediska volby budoucího povolání a formování názorů jednotlivých žáků začít s propagací technického vzdělávání již v 6. a 7. třídě základních škol. Za přispění středních odborných škol pokračovat v informační kampani v 8. a 9. třídě. Podpořit úzkou spolupráci základních a středních odborných škol vyučujících obory ukončené výučním listem.

AKADEMIE ŘEMESEL PRAHA – STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ

#4 Systém toku informací o řemeslech směrem k žákům a rodičům při volbě povolání, zlepšení mediálního obrazu řemesel

Je zapotřebí zlepšovat povědomí veřejnosti o využití a perspektivě stavebních oborů a zvýšit jejich atraktivitu při volbě budoucího oboru vzdělání a povolání. V posledních letech se sice zvedla medializace řemesel, ale jednalo se spíše o zprávy o hrozícím nedostatku řemeslníků než o dlouhodobou systematickou podporu učebních a studijních oborů.

Dále je nutné zabezpečit informovanost rodičů a žáků a přinášet jim reálný obraz stavebních řemesel, včetně obsahu práce, uplatnění absolventů a výše výdělků. Ukazovat jim budoucnost stavebních řemesel, používání moderních technologií a jistotu práce. K tomu je potřeba zajistit dostatečnou informovanost kariérních poradců, příp. výchovných poradců, nejlépe propojením spolupráce se stavebními firmami, které mohou pomoci např. organizací exkurzí a dnů otevřených dveří na zajímavých stavebních projektech.

Řada středních stavebních škol navázala partnerství s podniky ve svém okolí a propagaci řemesel věnuje nemalé úsilí. Chybí ale celostátní kampaň založená na kvalitním průzkumu rozhodování žáků a rodičů, cílící na hlavní kritéria při volbě studijního oboru/budoucího povolání a směrovaná na obě cílové skupiny: žáky a rodiče.

Je nezbytné spojovat síly a hledat synergie, maximálně využívat stávajících projektů a zaměřit se na navázání kontaktu s žáky a rodiči. Prohlubovat prostřednictvím školských odborů krajských úřadů přímé informační propojení s regionální organizací Svazu podnikatelů ve stavebnictví, případně i s přednostou oblasti České komory autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT), respektive představitelem např. Svazu průmyslu a dopravy ČR v sektorech jiných, než je stavebnictví.

#5

Přijímání žáků do oborů vzdělání středních škol

Uchazeči o studium oborů vzdělání na středních školách mají rozdílné schopnosti a v průběhu předchozího vzdělání získali různé znalosti, vědomosti a dovednosti. Mají také různou motivaci ke studiu. V průběhu přijímacího řízení ke studiu na střední školy je nutné vzít v úvahu nejen zájem uchazeče o studium, ale také posoudit, zda je schopen studium úspěšně absolvovat a jako absolvent následně splnit požadavky trhu pracovních sil a plnohodnotně se uplatnit v praxi. Podle toho by mělo být nastaveno přijímací řízení na jednotlivé typy škol a obory vzdělání.

Přijímací řízení uchazečů o studium jednotlivých kategorií oborů vzdělání doporučujeme nastavit takto:

Obory vzdělání s výučním listem

Ke studiu oborů vzdělání s výučním listem doporučujeme přijímat uchazeče bez povinnosti konat přijímací zkoušky. Za velmi důležité považujeme v tomto případě splnění zdravotního kritéria pro studium na základě posouzení zdravotního stavu uchazeče odborným lékařem. Stanovení dalších kritérií přijímacího řízení považujeme za rozumné ponechat na řediteli příslušné školy, který ví nejlépe, jaká kritéria je účelné v rámci přijímacího řízení na příslušný obor stanovit. Jako součást přijímacího řízení doporučujeme uskutečnit pohovor s uchazečem.

Obory vzdělání s maturitní zkouškou

Součástí přijímacího řízení uchazečů o studium oborů vzdělání s maturitní zkouškou musí být podle současně platného školského zákona jednotná přijímací zkouška, jejíž výsledky je nutné určitým způsobem zohlednit v celkovém hodnocení přijímacího řízení. Přijímací řízení uchazečů o studium všech oborů vzdělání s maturitní zkouškou, zejména oborů úplného středního všeobecného vzdělání na gymnáziu, požadujeme nastavit tak, aby ke studiu nemohli být přijati uchazeči, kteří nemají předpoklady k tomu, aby toto studium úspěšně ukončili. V současné době tomu tak není. Z tohoto důvodu doporučujeme, aby povinná jednotná přijímací zkouška podle školského zákona zůstala součástí přijímacího řízení. Požadujeme však zásadní změnu ve způsobu hodnocení jednotné přijímací zkoušky a tím i celého přijímacího řízení. Je naprosto nutné, aby byl v nastavení jednotné přijímací zkoušky centrálně určen minimální počet bodů, kterého musí uchazeč v této části přijímacího řízení dosáhnout, aby mohl být přijat ke studiu. Bez stanovení tohoto minima nemá jednotná přijímací zkouška žádný smysl. Zavedení minimálního počtu bodů však vyžaduje novelizaci příslušných ustanovení školského zákona. Dále doporučujeme, aby součástí přijímacího řízení i nadále byla školní přijímací zkouška, pokud ji ředitel školy považuje za nezbytnou.

#6

Organizace výuky v oborech ukončených výučním listem, základní požadavky na úpravu kurikulárních dokumentů stavebních řemeslných oborů

Při tvorbě RVP je třeba respektovat specifika stavební výroby (sezónnost, dojíždění za výrobkem, stravování, práce v turnusech, zvýšená rizika BOZP, práce ve výškách, velký počet cizinců, atypičnost zakázek, nedostatek kvalifikovaných pracovníků ochotných fakticky předávat zkušenosti mladé nastupující generaci...). Z RVP odstranit složitost a dogmatičnost. Klást důraz na stručnost, výstižnost a laickou pochopitelnost. Umožnit různou organizaci výuky, při respektování střídání hospodářských cyklů. Zvýšit podíl odborného výcviku (OV).

Rozvržení OV: 1. ročník – výuka ve školních dílnách, získání základní manuální zručnosti. 2. a 3. ročník – výuka v reálném prostředí na stavbách nebo skutečných zakázkách, stáž u firmy minimálně 2 měsíce.

Základní varianty OV (důraz na získání manuální zručnosti a praktického poznání na stavbách nebo zakázkách, realizovaných spolupracující firmou nebo školou, větší podíl praxe vůči teorii):

a Žáci mohou pod vedením učitele OV (UOV) realizovat drobné zakázky. Dodavatelem je škola.

b Žáci pod vedením UOV a instruktora plní dílčí zakázky na stavbách realizovaných stavební firmou.

c Škola má s firmou uzavřenu smlouvu o obsahu, rozsahu a konání OV pod vedením instruktora.

d je uzavřen smluvní vztah mezi žákem/zákonným zástupcem a firmou, která má vlastní program na podporu vzdělávání. Ostatní řešeno podle předchozích variant (a, b, c).

Základní schéma je vhodné nenařizovat dogmaticky. Zvýšit podíl disponibilních hodin minimálně na 60 %. Základní poměr OV a teoretického vyučování (TV) stanovit na 3:2 s možnou odchylkou 10 % (např. 1. a 2. ročník – střídání týdne OV a TV, ve 3. ročníku v každém týdnu jeden den odborné TV a čtyři dny OV) nebo modulový způsob.

Za organizaci výuky odpovídá škola. Ta musí být personálně a organizačně připravena řešit mimořádné situace (zastupitelnost UOV, epidemie, klimatické jevy, nedostatek práce na straně firmy, zánik firmy, nespokojenost firmy s přístupem učně, neodpovědný přístup firmy k výchově učně...).

Odpovědní zástupci za živnosti provozované školou, vedoucí odloučených středisek OV, které vlastní zřizovatel školy a UOV pověření jednáním s firmami musí být vedoucími UOV. S ohledem na ustanovení živnostenského zákona musí na školách s výukou stavebních řemeslných oborů, pokud budou samostatnými dodavateli stavebních prací, fungovat odpovědný zástupce pro provádění staveb, jejich změny a odstraňování. Toto provázat s organizačním řádem škol a kariérním řádem resortu školství.

Zlepšit stravování žáků u fyzicky namáhavých oborů (všechny stavební obory + truhlář a klempíř).

Propojit OV s TV = jednotnost výkladu = zkvalitnění a zefektivnění výuky. Rozhodujícím článkem jsou vedoucí UOV. Nenutit žáky, aby se učili to, na co nemají předpoklady a pro život to nepotřebují. Před inovativním přístupem je třeba začít u toho, co dlouhodobě funguje a vychází z rozhovoru ve spádové oblasti dané školy vedeném v rovině škola – firma – OSVČ – obec/město – církev – rodič/žák.

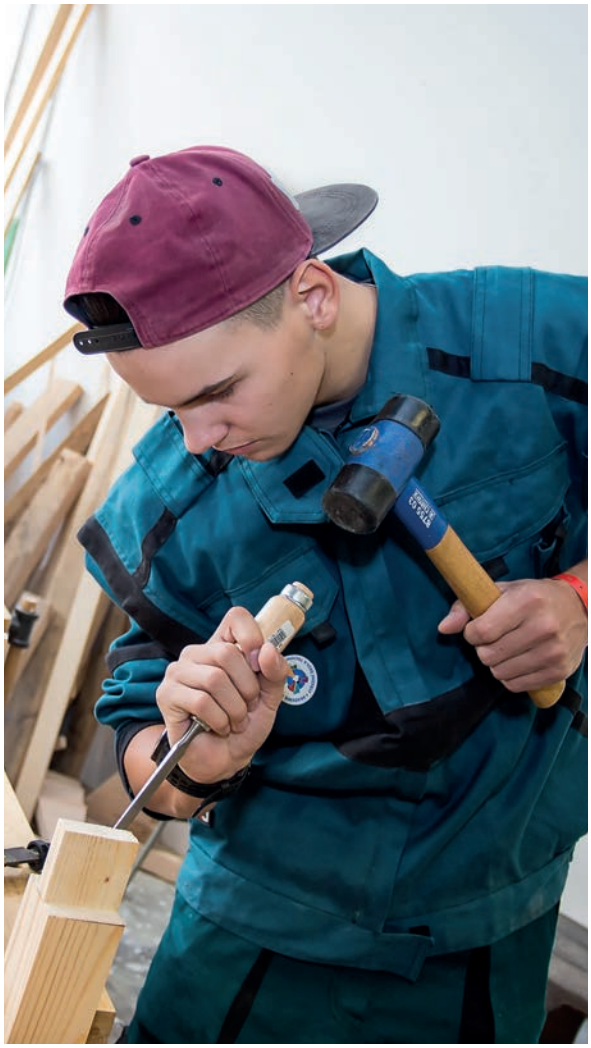

AKADEMIE ŘEMESEL PRAHA – STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ

AKADEMIE ŘEMESEL PRAHA – STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ

#7

Učitel odborného výcviku, základní požadavky na vzdělání a stanovení maximálního počtu žáků podle profesí

Maximální počet žáků na UOV u řemesel nutných k realizaci stavby je s přihlédnutím ke specifikům stavebnictví, faktické úrovni znalostí a dovedností žáků vycházejících ze ZŠ, BOZP, přepravě učňů na stavby, realizaci výuky na obráběcích centrech, formám OV, národnostnímu složení skupiny na OV a také k mimořádným vnějším okolnostem nutné stanovit takto:

- první ročníky – ruční práce na dílnách, bez práce na strojích – maximálně 10 žáků;
- vyšší ročníky – práce na zakázce ve školních dílnách – maximálně 7 žáků;
- při práci ve výškách na zakázkách mimo školní dílny, na velkých stavebních strojích a při práci na číslicově obráběcích centrech – maximálně 4 žáci;
- u pracovních skupin složených z žáků více národností se výše uvedené maximální počty sníží o jednu čtvrtinu;
- koordinaci výuky OV, který probíhá u firem pod dohledem instruktorů, zajišťuje vedouc UOV – maximálně 12 žáků;
- manuálně zruční žáci vyšších ročníků mohou jednoduché a drobné práce vykonávat bez přímého dozoru UOV nebo instruktora;
- v době epidemie ctít zásadu: není-li zastavena výroba v odvětví, OV probíhá prezenční formou. Počet žáků může po dohodě s příslušnou hygienickou službou upravit ředitel/ka školy.

Minimální požadavek na vzdělání pro UOV: Středoškolské vzdělání zakončené výučním listem v odpovídajícím oboru, odborná praxe v trvání minimálně pěti let a morální bezúhonnost.

Svaz podnikatelů ve stavebnictví požaduje zajistit rovné postavení UOV s ostatními učiteli na téže škole a odstranění nulové zastupitelnosti. Stávající stav: UOV má přímou pedagogickou činnost (PPČ) stanovenu na téměř 90 % své plné pracovní doby, ostatní učitelé na téže škole mají PPČ necelých 40 % plné pracovní doby. Nulovou zastupitelnost řešit odpovídajícím počtem vedoucích UOV nebo sjednocením PPČ s ostatními učiteli, minimálně u vybraných činností. Na úseku OV je PPČ přímé působení na vzdělávaného, kterým se uskutečňuje výchova a vzdělávání na základě zákonné normy. Výkon PPČ není výhradně vázán na místo, kde se uskutečňuje vzdělávání, kde jsou poskytovány školské služby (např. diskuse s žáky u smluvních partnerů obsahově související se vzdělávacími programy, prověření znalostí u žáků vykonávajících OV u firem, kontrola vedení deníků OV, jednání s potenciálními zákazníky nebo ostatními učiteli za přítomnosti žáků nad přípravou, realizací a předáním reálné zakázky, ukázka digitálních technologií).

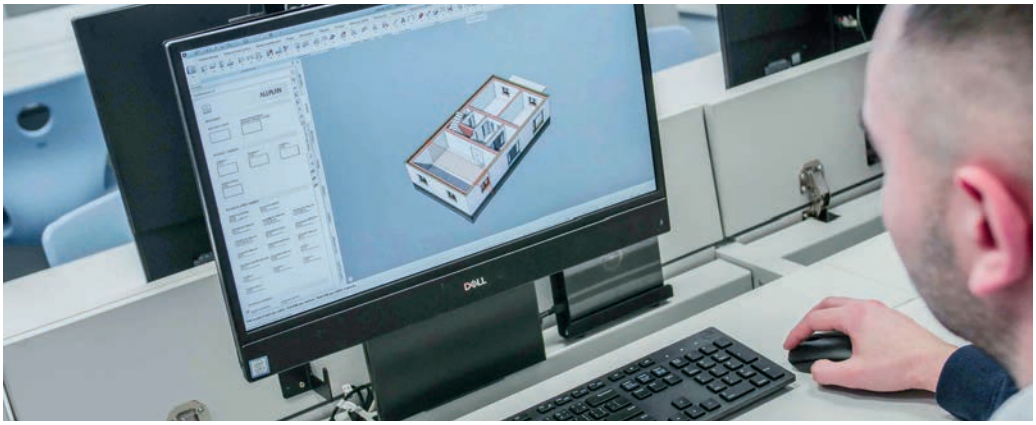

AKADEMIE ŘEMESEL PRAHA
STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ

Srovnávací tabulka	Ostatní učitelé na škole	Učitel odborného výcviku
Plná pracovní doba podle zákoníku práce	40 h (1 h = 60 minut) týdně	40 h (1 h = 60 minut) týdně
	100 %	100 %
Přímá pedagogická činnost (PPČ)	21 h (1 h = 45 minut)	35 h (1 h = 60 minut)
	39,4 % z plné pracovní doby	87,5 % z plné pracovní doby
Práce související s PPČ	60,4 % z plné pracovní doby	12,5 % z plné pracovní doby

#8

Systém financování a řízení středního odborného školství

AKADEMIE ŘEMESEL PRAHA – STŘEDNÍ ŠKOLA TECHNICKÁ

Výchova mladých řemeslníků musí být z celospolečenského hlediska strategickou prioritou, podpořenou na základní úrovni personálně, organizačně a finančně.

V systému financování škol je třeba zohlednit a vyřešit:

- podfinancování resortu školství z hlediska mezinárodního srovnání ve vztahu k HDP,
- prvky vyšší uplatnitelnosti žáků na trhu práce,
- suplování učitelů, kteří se budou účastnit dalšího vzdělávání,
- téměř nulovou zastupitelnost UOV,
- nedostatek školních psychologů a sociálních pedagogů,
- nerovné postavení UOV vůči ostatním učitelům,
- skokový nárůst cen energií,
- skokový nárůst cen materiálů,
- požadavky uvedené v ostatních kapitolách tohoto dokumentu.

Jediný objektivní systém financování odborného školství – stavebních řemesel je přes spolupráci s odbornými řemeslnými organizacemi (cechy, asociacemi, podnikatelskými svazy apod.), se kterými lze u každého oboru stanovit nejnutnější normativ potřeby materiálu a základního ručního nástrojového vybavení na jednoho žáka. Dále je nutné dohodnout objektivní potřebu technologií a vybavení například elektrickými přístroji, stroji a zařízením pro realizaci staveb atd., včetně inovací a časové náročnosti pro jednotlivé tematické celky. Pak bude fakticky možné splnit cíle vzdělávání uvedené ve vzdělávacích programech. Jen na takovém základě a s pravidelným cyklickým inovováním každé tři roky lze udržet kvalitu řemesla v průmyslu 4.0. Tato věcně nastavená náplň studijního oboru

kategorie H se nutně musí promítnout do konkrétního oborového kalkulačního vzorce, který stanoví finanční normativ na jednoho žáka a koeficienty přepočtu podle počtu žáků ve skupině na jednoho UOV.

Pro řemeslné stavební obory je nutné neomezovat počet oborů ve víceoborových třídách a nezastropovat počet vedoucích UOV (ten stanovit metodou výčtu prvků ve vazbě na jejich pracovní náplň). Zvážit myšlenku stanovení finančního normativu na přidělený počet studentů, který by byl dopředu odsouhlasen s podnikatelskými svazy, řemeslnými cechy a profesními komorami.

V systému financování je třeba:

- posílit financování žáků sociálně znevýhodněných;
- podpořit financování žáků se speciálními potřebami;
- podpořit společné vzdělávání pedagogů a podnikatelské sféry v rámci celoživotního vzdělávání organizovaného oborovými svazy, řemeslnými cechy a profesními komorami;
- podpořit učitele, kteří aktivně spolupracují s budoucími zaměstnavateli žáků a podílí se na práci oborových svazů, cechů a profesních komor;
- přehodnotit financování nepedagogů, včetně personálního posílení na úseku OV – revize, servis a údržba strojů a ostatního technologického vybavení;
- podpořit motivační nástroje u žáků odcházejících ze základních škol studovat řemeslné obory.

#9

Daňová a jiná zvýhodnění pro zaměstnavatele, kteří spolupracují se školami

V rámci daňových a jiných zvýhodnění je třeba umožnit zaměstnavatelům odečtení uznatelných nákladů, které vynaložili v daném zdaňovacím období nebo období, za které se podávají daňové přiznání, při realizaci projektů nebo na základě smluv o spolupráci se školami podle školského zákona. Umožnit vytvoření školních stipendijních fondů přesunem části finančních prostředků získaných z produktivní činnosti žáka v rámci odborných praxí.

Pro lepší uplatnitelnost na trhu práce by měli být absolventi řemeslných stavebních oborů vybaveni dalšími kompetencemi, které jsou obsaženy v RVP, ale dále zejména průkazy a oprávněními k obsluze strojů, přístrojů, výkonu specifických činností apod.

Systém daňových a jiných zvýhodnění je nezbytné zaměřit zejména na motivační příspěvky poskytované na základě smluvního vztahu ve formě sociálních benefitů.

V souvislosti s výkonem odborné praxe žáků při realizaci zakázek pro stavební firmy doporučujeme optimalizovat výši příjmu žáka za vykonanou práci a následně ji zahrnout do daňových a jiných zvýhodnění zaměstnavatele jako nezbytnou hodnotu předaných zkušeností. Snížit administrativní náročnost při sjednávání spolupráce škol a stavebních firem.

V současné době daňové zvýhodnění zaměstnavatelů, kteří poskytují praktickou přípravu na pracovišti žákům středních a vyšších odborných škol, zahrnuje odpočet na podporu pořízení majetku zaměstnavatele pro účely odborného vzdělávání v rozsahu 50 a 110 % vstupní ceny majetku podle doby jeho využití žáky (§ 34 f–g zákona o daních z příjmů), odpočet na podporu výdajů vynaložených na žáka ve výši 200 Kč za žákohodinu OV nebo odborné praxe na pracovišti zaměstnavatele (§ 34 h zákona o daních z příjmů) a možnost uplatnit motivační příspěvky pro žáky do výše 5 000 Kč měsíčně jako daňově uznatelný náklad (§ 24 odst. 2 zákona o daních z příjmů). To vše s příslušnými daňovými a právními aspekty, kdy lze odpočet uplatnit pouze tehdy, má-li poplatník za dané období zdanitelný příjem, a jen za skutečně odchozené žákohodiny a skutečnou dobu provozu daného zařízení pro vzdělávací účely. To již zcela neodpovídá současné ekonomické realitě.

S ohledem na agendu spojenou se zajištěním výuky a se společenským přínosem zapojení žáků do praxe navrhujeme zvýšit částku za žákohodinu na minimálně 500 Kč, případně ji segmentovat podle charakteru výrobního procesu s ohledem na již výše uvedenou výhradu k uplatnění odpočtu na podporu pořízení majetku na odborné vzdělávání ve stavební výrobě, kde je tento odpočet nedosažitelný.

#10

Revize systému smluv mezi partnery (škola, firma, žák)

Doporučujeme změnit systém vzorových smluv uzavíraných mezi zletilým žákem nebo zákonnými zástupci nezletilého žáka a firmou, které v r. 2016 zveřejnilo MŠMT, aby byly podmínky plnění vyvážené pro obě strany. Stávající znění neřeší vymahatelnost vynaložených finančních prostředků při nedodržení smlouvy ze strany žáka.

Smlouvy mají řešit práva a povinnosti obou smluvních stran, zejména podmínky čerpání hmotného zabezpečení žáka ve vztahu k jeho prospěchu a účasti na výuce či praxi, dále obsahovat ustanovení týkající se vypověditelnosti smlouvy při neplnění podmínek a ustanovení týkající se podmínek pracovně právního vztahu (termín nástupu, typ kontraktu apod.) a návratnosti poskytnutých příspěvků.

#11 Využití spolufinancování z prostředků EU

Pro podporu stavebních oborů vzdělávání a zejména oborů s výučním listem je nutné ve větší míře využívat finance EU, a to prostřednictvím dotačních a rozvojových programů nejen v gesci MŠMT, ale i operačních programů jiných resortů (pro místní rozvoj, práce a sociálních věcí, průmyslu a obchodu). Tyto dotační a rozvojové programy je třeba zpřístupnit školám jako oprávněným žadatelům. Možným řešením se jeví využití operačního programu Technologie a aplikace pro konkurenceschopnost (OP TAK) na období 2021–2027, který byl schválen vládou České republiky v říjnu 2021. Nabízí se možnost smysluplně do těchto projektů zapojit i další spolupracující organizace a vytvořit tak širší partnerskou platformu s organizacemi a institucemi, jako jsou poskytovatelé vzdělávání a odborné přípravy. Prioritou by měly být investiční prostředky na vybudování moderního materiálního zázemí vzdělávacích center ve spolupráci se vzdělávacími institucemi v souladu s požadavky současných zaměstnavatelů (viz kapitola 2) a neinvestiční prostředky pro zajištění odpovídajícího personálního zázemí. Svaz podnikatelů ve stavebnictví by měl mít odpovídající zastoupení v komisích pro posuzování a hodnocení projektů z oblasti stavebnictví.

K větší propagaci a popularizaci stavebních řemesel mohou výborně posloužit finanční prostředky na zahraniční praktické a odborné stáže v rámci programu ERASMUS+ v letech 2021–2027 nebo tzv. fondy EHP a Norska.

#12

Podpora oborů vzdělání s výučním listem prostřednictvím veřejné zakázky

V rámci novely zákona o zadávání veřejných zakázek (ZZVZ) byl do § 6 doplněn nový odstavec tohoto znění: (4) *Zadavatel je při postupu podle tohoto zákona, a to při vytváření zadávacích podmínek, hodnocení nabídek a výběru dodavatele, povinen za předpokladu, že to bude vzhledem k povaze a smyslu zakázky možné, dodržovat zásady sociálně odpovědného zadávání, environmentálně odpovědného zadávání a inovací ve smyslu tohoto zákona. Svůj postup je zadavatel povinen řádně odůvodnit.*

Text odstavce je však příliš obecný a zadavatele spíše administrativně zatěžuje, než aby reálně napomáhal spolupráci firem a škol. Veřejná správa by přitom měla přijmout efektivní opatření k podpoře subjektů, jež se podílejí na odborném vzdělávání, a tím posílit spolupráci středních škol s firmami, živnostníky, orgány místní samosprávy a státem zřízenými institucemi.

Za vhodná opatření považujeme zejména následující: Stanovení povinnosti některým veřejným zadavatelům používat v rámci hodnoticích kritérií, případně v rámci kvalifikace pro veřejné zakázky požadavek na zajišťování odborných praxí studentů, popřípadě zaměstnávání absolventů konkrétních oborů vzdělávání souvisejících s předmětem veřejné zakázky. Taková povinnost může být stanovena přímo v ZZVZ nebo může být uložena podzákonným předpisem, např. usnesením vlády.

Současně navrhujeme připravit metodický pokyn pro zadavatele s popisem konkrétních možností spolupráce zhotovitelů se školami včetně příkladů hodnoticích a kvalifikačních kritérií. Součástí metodiky by dále měl být návrh smluvních ustanovení, která by kritéria uplatněná v zadávacím řízení implementovala jako vymahatelné povinnosti do smlouvy o dílo.

#13

Povinná jednotná zkouška pro obory vzdělání s výučním listem

Pro všechny řemeslné obory týkající se stavební výroby ukončené výučním listem požadujeme, aby byla praktická část závěrečné zkoušky prioritně realizována v reálném prostředí, tedy na stavbě (stavební práce), nebo na konkrétním výrobku zadaném ve spolupráci školy a firmy či OSVČ podílející se na vzdělávacím procesu žáka.

Soubory témat jednotné závěrečné zkoušky pro jednotlivé řemeslné obory musí obsahovat témata:

- praktická zkouška ve firmě (dnes např. u oboru klempíř T-51824, téma č. 9),
- praktická zkouška na reálné zakázce – výrobku pro konkrétního zákazníka.

Kritéria a pravidla hodnocení závěrečné zkoušky připraví škola ve spolupráci s firmou nebo OSVČ. Takto realizovaná zkouška může být v dalších letech použita jako příklad dobré praxe a vložena do jednotné celostátní databáze. Každé zadání z této databáze musí mít možnost rozměrové a tvarové korekce pro případného zájemce o odkoupení výrobku zhotoveného v průběhu zkoušky.

Závěrečná zkouška v oborech vzdělání s výučním listem je podle každoročně vydávaného celostátního jednotného zadání závěrečné zkoušky již několik let podle školského zákona povinná pro všechny školy vyučující obory vzdělání s výučním listem. Týká se to písemné, praktické i ústní zkoušky. Jednotná zadání závěrečné zkoušky vytvářeli přímo učitelé z vybraných škol. Na tvorbě měli možnost podílet se také sociální partneři. Jednotlivá zadání mají proto přiměřenou náročnost, vyhovují požadavkům na profil absolventa ze strany zaměstnavatelů a dalším požadavkům, které jsou na závěrečnou zkoušku kladeny.

V rámci jednotného zadání byla pro každý obor vytvořena jednotná celostátní databáze témat pro písemnou, praktickou a ústní zkoušku. Zadání je sice jednotné pro všechny školy, ale současně jim umožňuje zohlednit specifické podmínky výuky ve škole, potřeby místního regionu, zejména požadavky tamních zaměstnavatelů.

Jednotné zadání v současné podobě umožňuje u některých oborů vzdělání realizaci praktické závěrečné zkoušky v reálném prostředí ve firmě nebo na stavbě.

Autorským týmům tvorby jednotného zadání závěrečné zkoušky doporučujeme ve spolupráci se sociálními partnery provádět pravidelné revize, aktualizace a modernizace stávajících témat závěrečné zkoušky, případně do databáze zařazovat nová témata, aby zahrnovala nové moderní poznatky, novelizace norem atd. a aby tak zůstala i nadále aktuální. Je nutné, aby zadání závěrečné zkoušky odpovídalo také požadavkům trhu práce. Z tohoto důvodu podporujeme aktivnější zapojení Svazu podnikatelů ve stavebnictví a zejména zaměstnavatelů do procesu tvorby jednotného zadání.

#14 Obsahová náplň mistrovských zkoušek

V současnosti řemeslníci nemají v rámci svého řemesla možnost kariérního růstu a tím ani prostor pro další profesní seberealizaci, což může být jeden z důvodů nezájmu o tyto obory ze strany mladé generace. Na trhu práce je nedostatek řemeslníků a jednou z příčin je nízká prestiž řemesla. Chybí informace pro občany o kvalitě práce řemeslníka.

Zavedení mistrovské zkoušky považujeme za vysoce potřebné pro udržení vysoké odbornosti po absolvování školní docházky. O její potřebnosti panuje shoda mezi zástupci firem, jejich zastřešujícími organizacemi, cechy, odbornými ministerstvy a MŠMT. Svaz podnikatelů ve stavebnictví zavedení těchto zkoušek podporuje, protože by měly přinést vyšší jistotu pro zákazníky a trvale zvyšovat odbornou úroveň řemesel.

Cílem je legislativně ukotvit mistrovskou zkoušku. Jejím zavedením navazujeme na přerušenou tradici mistrů řemesel. Tato zkouška prověří a potvrdí zejména odborné profesní dovednosti a znalosti a bude dokladem nejvyššího řemeslného mistrovství. Tím se do společnosti vrátí oficiální uznání těchto kvalit, což by se mělo odrazit ve vyšším zájmu o tato povolání ze strany mladých lidí rozhodujících o své profesní dráze. Bude se jednat o společensky hodnotné ocenění, provázané s očekávaným nadprůměrným finančním ohodnocením.

Mistrovskou zkoušku je třeba umožnit i řemeslníkům s delší praxí. Zároveň bude díky provázanosti se zákonem o pedagogických pracovnících této skupině umožněno vykonávat pozici učitele odborného výcviku na středních školách bez nutnosti pedagogického vzdělání.

Mistrovská zkouška by se měla skládat po 5 letech praxe, kdy bude jasné, že žadatel má dostatečné odborné znalosti a dovednosti v daném oboru a usiluje o dosažení skutečného mistrovství v něm. Současně bude schopen tyto dovednosti předávat dál, a to jak svým kolegům, tak i žákům, kteří se na výkon profese v daném oboru teprve připravují. V případě, že někdo bude již delší dobu podnikat a rozhodne se pro studium a následně mistrovskou zkoušku, bude muset počítat s časovou náročností studia. Mistrovská zkouška by měla být vrcholem vzdělání v oboru. Přestože učební obory nejsou v současnosti koncipovány jako stupeň vzdělání před vysokou školou, mistrovská zkouška by neměla být náhradou maturity, ale minimálně vyšším stupněm vzdělání.

Mistrovská zkouška by se měla skládat z několika částí (praktické, teoretické odborné, teoretické všeobecné) s cílem ověřit kompetence jedince v těchto oblastech:

- vytvoření mistrovského díla (návrh, zhotovení),
- řízení prací v daném povolání (kompletní zakázka na klíč – plán, rozpočet, zadání práce atd.),
- výkon povolání z hlediska provozně ekonomického a pracovně právního (založení, vedení firmy, účetnictví, daňové povinnosti),
- fakultativně vzdělávání žáků v odborné přípravě k danému povolání, a to v praxi i ve škole.

Pozitivní dopady na mezinárodní konkurenceschopnost budou spočívat v tom, že mistrovská kvalifikace bude benefitem (výhodou) při vstupu a působení držitele mistrovského listu, resp. firmy zaměstnávající takového držitele, na vnitřní trh EU.

Pozitivní dopad se očekává též v oblasti podnikatelského prostředí. Zavedení mistrovské kvalifikace, potažmo zkoušky přispěje k transparentnosti trhu, a tedy podnikatelského prostředí v oblasti řemeslných produktů a služeb, a to tím, že zákazník bude mít možnost identifikovat kvalitního řemeslníka. Tržní prostředí v této oblasti bude moci lépe než dosud fungovat na principu porovnávání ceny a kvality.

#15

Zvýšení požadavků na odbornost pro výkon stavebního řemesla

Průmysl 4.0 doprovázený digitalizací pracovních činností má přímé dopady na stavební řemeslníky. Změny v nárocích na výkon spočívají ve změnách vědomostí a dovedností, které se musí promítnout do změny v obsahové náplni výuky. Především jde o zavedení aplikovaných předmětů v interdisciplinárních oborech. Nelze již vystačit s klasickou výukou, kdy máme např. samostatné předměty matematika, fyzika, technické kreslení, ITC. Předměty musí být syntetizovány tak, aby žákovi dávaly uplatnitelné poznatky a byly pro ně motivační v tom, že uvidí praktický výstup pro svoji činnost.

Příklad: *Úkolem je vypočítat spotřebu materiálu na konkrétní prostor pomocí digitálního scaneru. Ten automaticky provede zaměření, následně pomocí vhodného softwaru provede výpočet ploch, a tedy i spotřebu materiálu při dané činnosti a zpracuje výkresovou dokumentaci. Žák má následně možnost pomocí tabletu nebo chytrého telefonu zjistit parametry vhodného materiálu, získat informaci o vhodné technologii apod. Odborný výcvik musí tyto výstupy propojit s konkrétní praktickou dovedností.*

Tímto opatřením se mohou ušetřit nedostatkoví učitelé matematiky a fyziky a umožní se daleko větší šíře podílu odborníků z praxe.

V humanitních předmětech jde pak zejména a o schopnost popsat problém, je tedy třeba žáka vybavit schopností jej analyzovat a popsat, a dále pak o komunikační dovednosti – spolupráci a vyjednávání. Ve vazbě na technické – odborné předměty je také nezbytné naučit se připravovat videa k vlastní prezentaci.

Škola musí připravovat na současnost a především na zítřek ve změnách materiálů a technologií. Vést k celoživotnímu sebevzdělávání. Výrazně chybí zákon o celoživotním vzdělávání a úloha cechu v tomto procesu.

Školy se musí výrazně proměnit ve struktuře oborů vzdělávání, materiálním a personálním vybavení. Právě moderní škola je příkladem při volbě povolání, aby absolvent byl rovnocenným partnerem vůči ostatním. Právě on vytváří hodnoty.

Je zřejmé, že vybraná stavební řemesla, kde se tyto dopady projevují, jako je instalatér, topenář, montér suchých staveb, zedník, obkladač, malíř, budou i při vysoké prefabrikaci patřit k posledním rukodělným řemeslům na stavbě.

Stát musí změnit svůj postoj a tento proces aktivně podpořit.

Materiál vypracovala expertní skupina Svazu podnikatelů ve stavebnictví pro podporu odborného technického školství, listopad 2022.

SVAZ PODNIKATELŮ
VE STAVEBNICTVÍ

Revoluční 1082/8
110 00 Praha 1-Nové Město
E-mail: sps@sps.cz
www.sps.cz